

With support from

by decision of the
German Bundestag

Sistemet e Njohurive Bujqësore dhe Inovacionit (AKIS) në Ballkanin Perëndimor

Ekspert Kombëtar: Edvin Zhllima

With support from

by decision of the
German Bundestag

Struktura e prezantimit

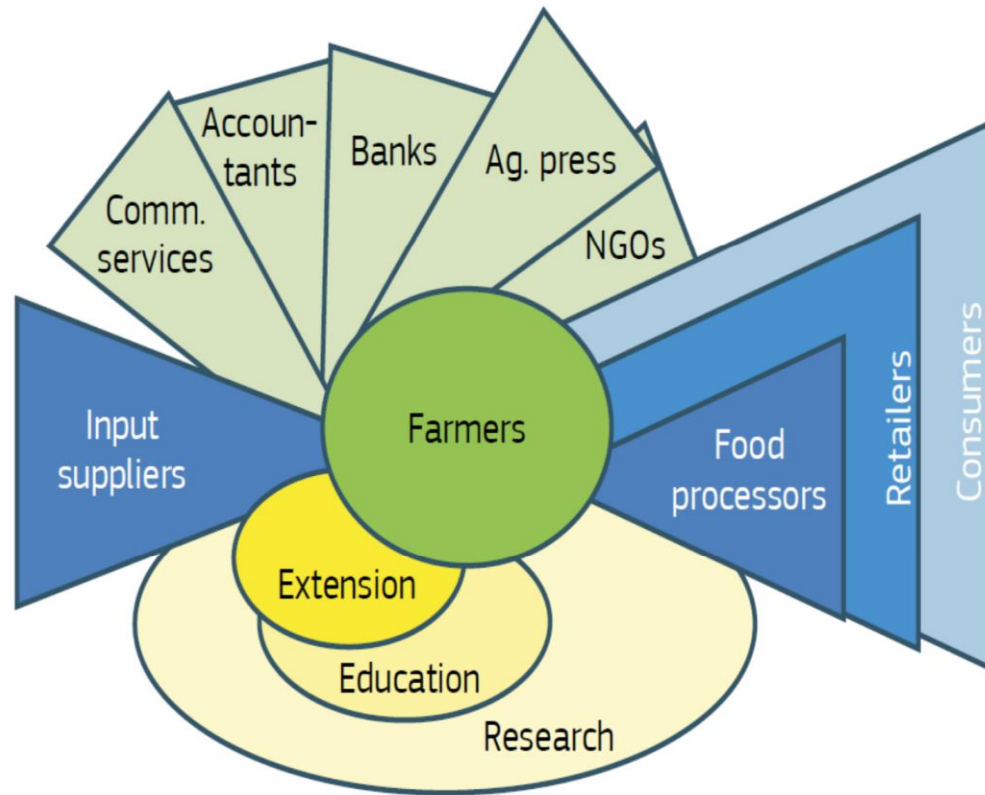

- Koncepti dhe roli i AKIS
- Arsyetimi për AKIS
- Dobësitë kryesore të AKIS në BB
- Sfidat kryesore për një AKIS funksional dhe të njohur
- Alternativat e ardhshme për nxitjen e njohurive dhe transferimit të inovacionit
- Aktivitetet e planifikuara për tu mbështetur nga SWG 2023-2024: Masa e financimit

SWG REAWG në AKIS

- Grupi i Punës Këshillimor Rajonal i Ekspertëve (REAWG) për AKIS u krijua në vitin 2019
- Përfaqëson një rrjet të transferimit të njohurive dhe inovacionit, i cili bashkon qeveritë, akademinë dhe entitete private rajonale të inovacionit nga BB dhe Gjermania.

Përkufizimi dhe roli i AKIS

Çfarë?

- Sistemi që lidh njerëzit dhe organizatat për të promovuar mësimin e ndërsjellë, për të gjeneruar, ndarë dhe përdorur teknologjitë, njohuritë dhe informacionin e lidhur me bujqësinë.

Kush?

- Fermerët, këshilltarët, studiuesit, organizatat (fermerët), shitësit me pakicë, mediat, shërbimet dhe ministritë. Të gjithë prodhojnë dhe kanë nevojë për njohuri!

Paradigma e vjetër dhe e re e AKIS

Paradigmë e vjetër

- Modeli i "transferimit linear të njohurive" nga laboratorit në treg" - ekspertët zhvillojnë zgjidhje dhe më pas ua kalojnë fermerëve
- Secila organizatë që vepron kryesisht brenda hapësirës së saj me një shkallë të caktuar ndërveprimi

Paradigmë e re

- "Modeli interaktiv i inovacionit" i cili fokusohet në formimin e partneriteteve - duke përdorur qasje nga poshtë lart dhe duke lidhur palët e interesuara në Grupet Operative
- Të mësuarit nga kolegët dhe bashkë-krijimi i njohurive dhe shkëmbimi i ekspertizës së nevojshme
- "Shkëmbimi" i njohurive stimulon inovacionin

Modelet AKIS në BE

Niveli i forcës i referohet strukturës dhe mbështetjes

- **AKIS të forta** me ndikim në AKIS në nivel kombëtar që ofrojnë mbështetje publike (Franca, Gjermania dhe Austria dhe Irlanda më e fragmentuar).
- **AKIS i dobët** (Greqi, Portugali, Rumani)

Niveli i integritit i referohet lidhjeve formale ndërmjet aktorëve të AKIS-it

- **AKIS i integruar** - strukturë koordinuese e mbështetur nga politikat kombëtare për AKIS dhe shërbimet këshillimore që kufizojnë (ndër)veprimet e aktorëve të AKIS.
- **AKIS i fragmentuar** - rrjete të pavarura njohurish që funksionojnë paralelisht, jo të koordinuara mirë, rrallë bashkëpunojnë ose madje mund të konkurrojnë (Holandë)

Format hibride: AKIS i fragmentuar, por i fortë (Holandë) ose i dobët (Estoni dhe MB)

With support from

by decision of the
German Bundestag

Arsyetimi për punën e SWG REAWG në AKIS në BB

- **Sfida:** Marrëdhënia midis fermerëve, shoqërisë dhe kontekstit të përgjithshëm global po ndryshon.
- **Nevoja:** Njohuri të reja, aftësi, ide inovative për të zhvilluar dhe menaxhuar sisteme prodhimi më të zgjuara dhe më të qëndrueshme.
- **Mbështetja:** AKIS në BB ka nevojë për funksionalitet, njohje dhe mbështetje për të mundësuar ekosistemin e inovacionit duke rritur rrjedhat e njohurive duke forcuar lidhjet midis kërkimit dhe praktikës.

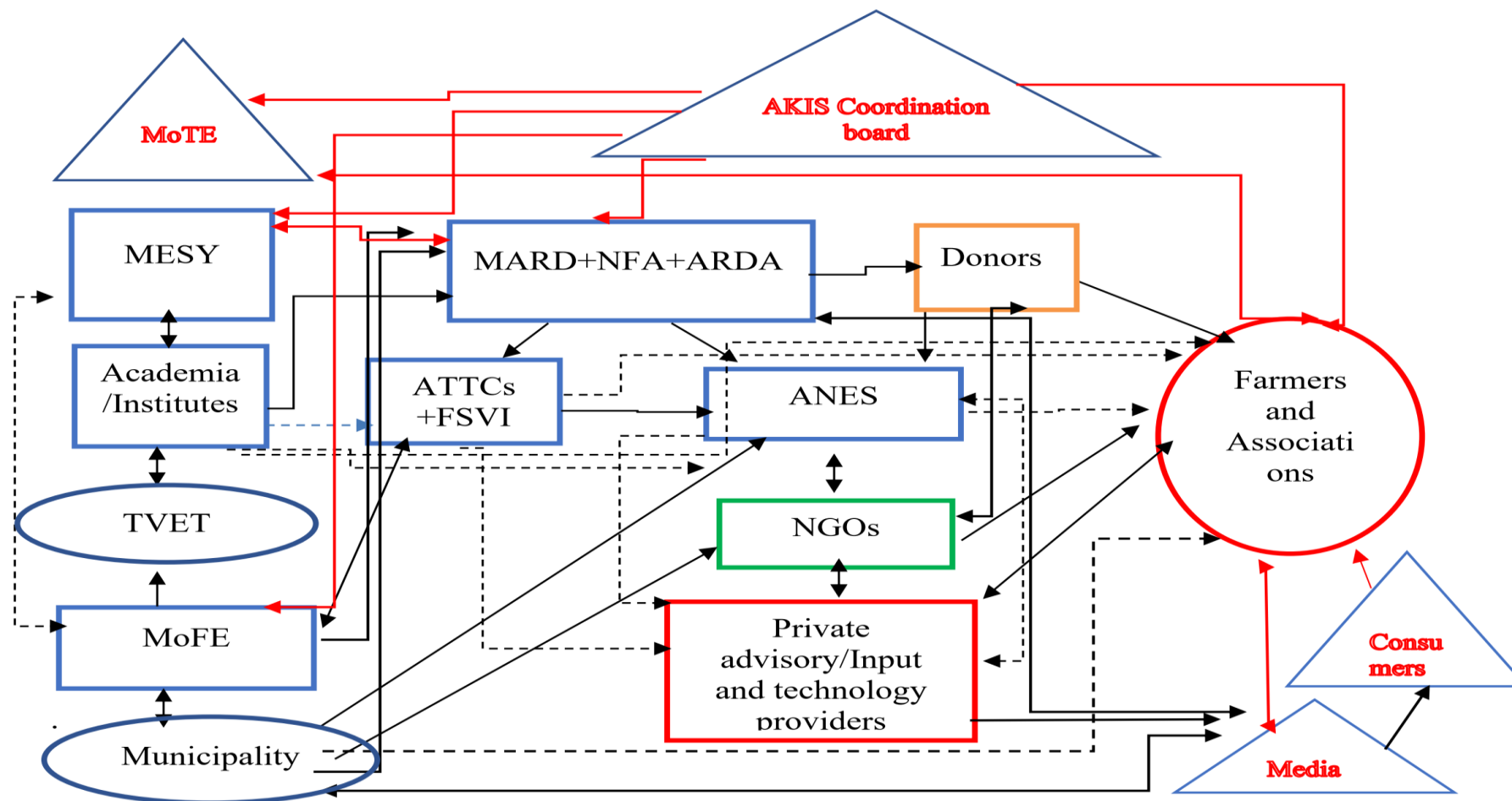
Ndërrhyrja e SWG

- Kryerja e një analize të situatës në nivel vendi.
- Krijimi i **një rrjeti** që bashkon aktorët.
- Përcaktimi i objektivave strategjike për një AKIS funksional
- Hartimi një **Udhërrëfyes kombëtar** dhe një **Plan Veprimi Kombëtar** për arritjen e objektivave strategjike.
- Përcaktimi i synimit **rajonal dhe/ose sektorial ose tematik të AKIS**-it
- Zhvillimi i një **masë edukimi dhe komunikimi** për të rritur inovacionet teknike dhe modelet inovative të biznesit.

Dobësitë kryesore të identifikuara në analizat SWOT

- **Kuadri i pjeshëm rregullator, legjislativ**
 - Njohja ligjore AKIS e munguar;
 - Mungon formalizimi i shërbimeve këshillimore private ;
 - Nuk ka certifikim për të përmirësuar besueshmërinë e shërbimit;
 - Nevoja për politikat ndërsektoriale “ Strategjitë e Specializimit të zgjuar”.
- **Struktura AKIS:**
 - Qasje shumë lineare dhe shumë e fragmentuar
 - Fermerët janë ende në periferi të sistemit
 - Arsimi është i lidhur dobët me kërkimin, ekstensionin, fermerët dhe operatorët e tregut.
 - Arsimi, këshillimi dhe hulumtimi përballen me sfida të ndryshme, udhëhiqen nga aspekte të ndryshme dhe financohen nga burime të ndryshme:
 - Pjesët e tjera ose mungojnë ose kanë një prani dhe funksionalitet të dobët për sistemin.

Harta AKIS: Shqipëria

Drejtkendesh - lojtarë ekzistues AKIS që kanë kapacitet të mjaftueshëm
 Rrethi - lojtarët e AKIS-it që nuk kanë kapacitet të mjaftueshëm
 Trekëndëshi - lojtarët AKIS joekzistues
 Ngjyra blu - institucionet nga sektori publik, kuqe privat dhe jeshile OJQ

Ngjyra e verdhë - organizata/aktorë të tjerë
 Linja e plotë e zezë - një marrëdhënie funksionale
 Vijë e zezë e ndërprerë - një marrëdhënie jofunksionale
 Vija e kuqe - një marrëdhënie inekzistente

With support from

by decision of the
German Bundestag

Ndërhyrje kryesore për formalizimin e AKIS

- Opsioni 1: një **qasje sistemike**, për të ndihmuar në tejkalimin e hendekut midis shkencës dhe praktikës, në varësi të vendit/territorit ose sektorit
- Opsioni 2: një **qasje graduale** e zhvillimit duke nisur me strukturat 'eksperimentale' tematike/sektoriale AKIS si laboratorë për të ardhmen e AKIS.
 - Grupi teknik AKIS në nivel sektorial apo tematik.

Qasja e sistemike

- Formalizimi i **AKIS-it dhe futja e strukturave të reja** brenda AKIS-it
 - Krijimi i **Trupit Koordinues AKIS** me rol dhe funksionalitet të qartë
 - Krijimi i mekanizmave institucionalë dhe **buxhetorë** që nxisin inovacionin ndërveprues
- **Formalizimi dhe ngritja e kapaciteteve të shërbimeve këshillimore private** si shërbime plotësuese
 - **Trajnimi dhe akreditimi** i shërbimeve këshillimore
- Ndryshimi i kushteve të punës së strukturave ekzistuese **Kërkim, Inovacion & Transferim Teknologjie**
- Hartimi buxhetor dhe **aktivizimi i masës IPARD të shërbimeve këshillimore**
- Mbështetja e **tranzicionit dixhital** në bujqësi për të minimizuar ndarjen dixhitale

Strukturat e reja të mundshme

- **Qender AKIS** , për hartimin dhe menaxhimin e nevojave ekzistuese dhe të ardhshme të Shërbimeve Këshillimore dhe strukturave të tjera RITT
- **AKIS " shërbim me një ndalesë"**
- **Qendrat Agroushqimore të Inovacionit dhe Sipërmarrjes** që përfshijnë inisiativa universitete/institucione kërkimore, autoritetet rajonale, organizatat e fermave dhe sektorin privat
- **Qendra Rajonale Arsimore dhe Trajnuese** për trajnimin teorik dhe praktik dhe akreditimin e këshilltarëve të ardhshëm të fermave.
- Krijimi i **Grupeve Operacionale** si EIP-AGRI që synojnë një temë të caktuar ndërsektoriale ose zgjidhje problemi përmes një projekti konkret inovativ.

Udhërrëfytyesi AKIS

Objektiva	Arritje	Dorezime	Aktoret	Afati kohor
Veprimi 1. Të përgatitet një dokument strategjik kombëtar për të zyrtarizuar AKIS-in për t'u prezantuar në një ngjarje dialoguese.	Grupi këshillues i ekspertëve i krijuar në tremujorin e fundit të 2022	Ekspertët kryesorë të identifikuar TOR i përgatitur Raport mbi studimin kombëtar.	<u>MoARD</u> , <u>SWG AKIS</u> grupi shkencor, Donatorë	Afatshkur tër
	Ngjarje ndërgjegjësuese dhe dialoguese e organizuar në tremujorin e parë të 2023 Dokumenti strategjik kombëtar për njohuritë dhe inovacionin në bujqësi i hartuar brenda tremujorit të dytë 2023	Veprimtaria ndërgjegjësuese dhe dialoguese e përgatitur Të plotësuar formularët e vlerësimit dhe lista e pjesëmarrësve. Dokumenti i politikave strategjike	<u>MOARD</u> , Donatorë, UBT dhe Universiteti i Korçës, Donatorë	Afatshkur tër
Veprimi 2. Krijimi i strukturave të reja: Bordi koordinues i AKIS-it dhe krijimi i strukturave lokale të AKIS-it: grupe operacionale të ngjashme me EIP.	Një kuadër shumë-institucional do të ekzistojë brenda vitit 2023 Bordi koordinues i AKIS do të finalizohet brenda vitit 2023 Të formalizohen grupet operative duke krijuar takime gjysmëformale	Lista e institucioneve dhe emërimi i agjencisë udhëheqëse Memorandumi i mirëkuptimit është formuluar dhe nënshkruar. Bordi koordinues i AKIS është përcaktuar Formalizimi i rrjetit AKIS brenda vitit 2023	<u>Këshilli i Ministrave</u> , <u>MBZHR</u>	Afatshkur tër

Udhërrëfytyesi AKIS 2

Objektiva	Arritje	Dorezime	Aktoret	Afati kohor
Veprimi 3: Forcimi i ofruesve të shërbimeve duke ngritur kapacitete dhe duke zbatuar një masë specifike të mbështetjes buxhetore	<p>Formalizimi i shërbimit privat këshillimor nëpërmjet një baze legjislative specifike.</p> <p>Përgatitja e aktiviteteve për ngritjen e kapaciteteve</p> <p>Prezantimi i platformës e bazuar në TIK</p> <p>Përgatitja e një mase buxhetore kombëtare për FZHRB për mbështetjen e grupeve operative</p>	<p>Materialet e trajnimit dhe aktivitetet trajnuese të zhvilluara brenda vitit 2023</p> <p>Hapësira TIK e krijuar brenda vitit 2024</p> <p>Masa buxhetore e përgatitur dhe zbatuar si pilot brenda vitit 2024.</p>	<p><u>MBZHR</u>, Donatorë</p> <p>Akademi, Donatorë, AZHBR</p>	Afatshkurtër
Veprimi 4. Kryerja një sërë aktiviteteve ndërgjegjëse për promovimin e njohurive dhe inovacionit që do të zhvillohen në sektor me fokus në grupimet e bazuara në Agri.	<p>Krijoni një plan të aktiviteteve ndërgjegjëse</p> <p>Hapja e thirrjeve bazuar në buxhete specifike,</p> <p>Aktivizimi i grupeve operative të krijuara për të aplikuar testime në fermë, eksperimente në fermë, mentorim dhe punë të tjera në terren duke përdorur masat buxhetore kombëtare të përmendura në veprimin 3</p>	<p>Përgatitja e ndërhyrjeve pilot</p> <p>Të zbatohen kriteret e formuluar në masat buxhetore</p> <p>Bëni zgjedhjen e organeve zbatuese.</p> <p>Promovimi dhe shpërndarja e informacionit për rastet e birësimit</p>	<p><u>MBZHR</u>, Donatorë</p> <p><u>Shërbimet këshillimore publike dhe private</u></p> <p><u>Grupet operative</u></p>	Afatshkurtër
Veprimi 5. Ndërkombëtarizimi dhe integrimi i AKIS-it shqiptar në rajon.	<p>Vendosja e një marrëveshjeje brenda vendeve për funksionimin e një kuadri ndërrajonal AKIS brenda vitit 2025.</p> <p>Krijimi i grupeve operationale ndërkufitare.</p>	<p>Marrëveshje brenda qarqeve për një kuadër ndërrajonal AKIS brenda vitit 2025.</p> <p>AKIS Shqiptar do të jetë pjesë brenda 2025 në një Grup Operacional ndërkufitar</p>	<p>SWG GSP dhe Ministrinë</p>	Afatmesëm

Plani i veprimit per AKIS

Objektivat e specifikuar	Veprimi i kërkuar
1. Përgatitja e një dokumenti strategjik kombëtar mbi baza ad hoc mbi inovacionin dhe transferimin e njohurive për të zyrtarizuar AKIS.	Krijimi i një grup ekspertësh këshillues Hartimi i një studim kombëtar bazuar në skenarë
2. Përgatitja e një ngjarje ndërgjegjësuere dhe dialoguese dhe formalizimi i një qëndrimi të përbashkët të palëve të interesuara.	Organizimi i një ngjarje ndërgjegjësuere dhe dialoguese Përgatitja e një koncepti ideje dhe me studimin e bashkangjitur miratojeni ne KM
3. Ngrija e një kuadri shumë-institucional dhe strukture drejtuese për të trajtuar fragmentimin institucional dhe çështjet e lidshme të liderimit.	Krijimi i një liste të institucioneve, emërimi i një agjenci udhëheqëse, përgatitja e bazë ligjore, krijimi i një bordi koordinues AKIS
4. Krijimi i grupeve operacionale dhe një rrjeti të ngjashëm me EIP-in me qëllim rritjen e bashkëpunimit me operatorëv privatë	Identifikimi i grupeve të mundshëm operacionale. Formalizimi i grupeve (?)
5. Integrimi i këshilltarëve privatë në AKIS (duke i dhënë përparësi burimeve nga jashtë ANES dhe ATTC) për të nxitur ndarjen e njohurive dhe inovacionit për bujqësinë dhe për të rritur ndërtimin e kapaciteteve për ofruesit e shërbimeve (si publikë ashtu edhe privatë) në AKIS	Përcaktimi i rolit dhe funksionit të këshilltarëve privatë Krijimi i shoqatës së këshilltarëve privatë Përgatitja e kushteve të punës për këshilltarët privatë dhe zhvillimi i shërbimeve mbështetëse të inovacionit Ndryshimi i kushteve të punës për shërbimet e këshillimit publik.
6. Ngritja e një Qendre demonstruese, eksperimentale, kërkimore, edukative të Bujqësisë së Përpiktë (Smart Agriculture).	Tashme ne zhvillim me ane të UBT.
7. Krijimi i zhvillimit të platformës TIK dhe rritja e përdorimit të mjeteve të TIK-ut	Përdorimi i mjeteve TIK për rritjen e fluksit të informacionit
8. Mbështetja e AKIS-in duke futur një masë buxhetore kombëtare për të trajtuar problemin e fragmentimit të financimit	Përgatitja e një mase buxhetore kombëtare për FZHRB për mbështetjen e grupeve operacionale, kriteret kryesore dhe kufijtë buxhetorë dhe hapja e thirrjeve për Grupet Operative

With support from

by decision of the
German Bundestag

Sfondi i projektit per vitin 2023-2024

Objektivat

- Forcimi i strukturave të transferimit të njohurive dhe inovacionit në vendet/territoret e Ballkanit Perëndimor
- Forcimi i strukturave të transferimit të njohurive dhe inovacionit si bazë për një rajon (AKIS) për të mbështetur inovacionet në bujqësi dhe shërbimet dhe produktet agro-ushqimore në Ballkanin Perëndimor.

With support from

by decision of the
German Bundestag

Përditësim mbi aktivitetet e AKIS

- AKIS është pjesë e SARDF 2021-2027
- Janë zhvilluar takime me përfaqësues të MBZHR-së për përzgjedhjen e prioriteteve të cilat janë më të mundshme për t'u miratuar duke marrë parasysh kornizën e re të politikave.
- Bazuar në diskutimet, dy komponentët e Veprimit 2 dhe Veprimit 3 u zgjodhën si komponentët kryesorë të aktiviteteve që do të kryhen në 2023-2024

Komponentët që do të mbulohen për 2023-2024

- **Objektivi i përgjithshëm** : Përgatitja dhe ngritja e kapaciteteve për një masë mbështetëse buxhetore në FZHRB bazuar në një thirrje të hapur për grupe operacionale gjysmë-formale (rrjet si EIP) me qëllim zhvillimin e aktiviteteve novatore për financimin e adoptimit dhe aktiviteteve zbutëse me qëllim adresimin e ndryshimeve klimatike
- Pjesë e Shtyllës 2 është **përgatitja e strukturave në nivel lokal-grupe operacionale dhe krijimi i një EIP si** .
- Një pjesë e Shtyllës 3 është **Masa buxhetore** duhet të hartohet duke përdorur pjesërisht (pa përplasje) fondet e mëparshme të përdorura për QATF-të dhe institucionet e tjera kërkimore në sektorin e bujqësisë.

Shtyllat e Planit të Veprimit AKIS në Shqipëri

Objektivat kryesore strategjike të AKIS janë

- Veprimi 1. Një dokument strategjik kombëtar që do të përgatitet në baza ad hoc mbi inovacionin dhe transferimin e njohurive për të formalizuar AKIS.
- Veprimi 2. Krijimi i strukturave të reja të AKIS dhe grupeve operacionale si EIP
- Veprimi 3: Forcimi i ofruesit të shërbimit për të përmbushur kërkesën duke ngritur kapacitete, duke futur komponentë TIK dhe duke zbatuar masa specifike buxhetore
- Aksioni 4. Ndërkombëtarizimi dhe integrimi i AKIS-it shqiptar në rajon.

Arsyetimi për aktivitetin e zgjedhur

- i. Ngritja e disa grupeve operacionale dhe krijimi i një rrjeti të ngjashëm me EIP-in me qëllim rritjen e bashkëpunimit dhe përfshirjen më të mirë të operatorëve privatë në nivel lokal.
- ii. Grupet operacionale duhet të ngrihen në 5 grupime me orientim të qartë si Perimet (Fier e Berat), Frutat dhe Blegtoria (Korçë, Berat dhe Fier), Agrumet dhe Ullinjtë (Vlore) dhe BMA-të dhe Arrore (Shkodër, Kukës e Diber).
- iii. Për të nxitur funksionalitetin e grupeve operacionale, duhet të hartohet një masë buxhetore duke përdorur pjesërisht (pa përplasje) fondet e mëparshme të përdorura për QATF-të dhe institucionet e tjera kërkimore në sektorin e bujqësisë.

Arsyetimi për aktivitetin e zgjedhur

- i. Mbështetja e AKIS-it duke futur masa buxhetore për të trajtuar problemin e fragmentimit të financimit dhe për të krijuar shënjestrim më të mirë.
- ii. Ndryshimet buxhetore dhe institucionale duhet të krijojnë bazën për forcimin e ofruesve të shërbimeve (si publikë ashtu edhe privatë) për të përmbushur kërkesën duke ngritur kapacitete, duke futur komponentë TIK dhe duke zbatuar masa specifike buxhetore (Masa e IPARD III Shërbimet e Keshillimit).
- iii. Fokusi duhet t'i kushtohet prioriteteve kryesore të SARDF 2021-2027: **masat inovative në adresimin e ndryshimeve klimatike**

With support from

by decision of the
German Bundestag

Detyrat për 2023-2024

1. Kryerja e një analize të shpejtë sektoriale dhe rajonale për vlerësimin e potencialit për të strukturuar grupet operacionale në Shqipëri
2. Hartoni një propozim për një masë mbështetëse për inovacionin me fokus në adresimin e përpjekjeve për përshtatje ndaj ndryshimeve klimatike
3. Përgatitja e një propozimi për dokumente mbështetëse për kriteret e përzgjedhjes në caktimin e granteve për inovacion.
4. Hartoni një propozim për një fushatë ndërgjegjësuese për promovimin e përfitimeve të masës mbështetëse për inovacionin
5. Mbështetni grupet operative në përzgjedhjen e propozimeve për aplikimin e thirrjes për inovacion

Veprimet në fokus për 2023/24

Aktiviteti

Afati kohor/Afati

1. Kryerja e një analize të shpejtë sektoriale dhe rajonale për vlerësimin e potencialit për të strukturuar grupet operacionale në Shqipëri	mars - prill 2023
2. Hartimi i një propozim për një masë mbështetëse për inovacionin me fokus në adresimin e përpjekjeve për përshtatje ndaj ndryshimeve klimatike	prill-qershor 2023
3. Finalizimi i një mase mbështetëse për inovacionin me fokus në adresimin e përpjekjeve për përshtatje ndaj ndryshimeve klimatike	shtator-nëntor 2023
4. Përgatitja e një propozimi për dokumente mbështetëse për kriteret e përzgjedhjes në caktimin e granteve për inovacion	20 dhjetor 2023
5. Përgatitja e një udhëzuesi të shkurtër se si të krijohen grupet operative.	20 dhjetor 2023
6. Hartimi i një propozimi për një fushatë ndërgjegjësuese për promovimin e përfitimeve të masës dhe gjithashtu përfitimet nga krijimi i Grupeve Operative	shkurt 2024

With support from

by decision of the
German Bundestag

Faleminderit për vëmendjen dhe pyetjet tuaja!

ezhllima@ubt.edu.al

